נושאים באגרות הראי"ה

פרעות, ביטחון ויחסים עם הערבים

20 אגרות · כרכים א', ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

האגרות בנושא משתרעות על פני שתי תקופות. בתקופה העות'מאנית הרב קוק פועל מול השלטון כשיהודים מותקפים (כרך א', אגרת קסט), מזעיק את ראשי הציבור כשנשמעת שמועה על פרעות (כרך ב', אגרת תקיז), ובאותה שעה מוחה על עיתונות עברית שמעוררת איבה לערבים (כרך ב', אגרת שצח).

בתקופת השלטון הבריטי באו פרעות ירושלים בפסח תר"פ (1920) ופרעות יפו בניסן תרפ"א (מאי 1921). הרב קוק מספיד את ההרוגים (כרך ד', אגרת אכה), דורש מהממשלה ועדת חקירה ועונש (כרך ד', אגרת אכו), ותובע לשלוח צבא למושבה שבסכנה (כרך ד', אגרת אקו). ובכל זאת "לא נפל רוחנו בקרבנו" (כרך ד', אגרת אקז).

ביטחון בימי השלטון העות'מאני

כרך א', אגרת קסט: לוועד 'התורכים הצעירים' ביפו: הרב קוק מתאר את ההתקפה המזוינת על בית סלוצקין, שבה נפצעו הזקן ובתו, ומבקש חקירה והגנה.

"אם לא נקדם בעצה נכונה של הטלת פחד המשפט, בחקירה על הנחשדים בהוכחות גלויות"

כרך ב', אגרת תקיז: לרב בן ציון מאיר חי עוזיאל: אדם נאמן הודיע לרב קוק שהערבים מתכננים להתנפל על היהודים, והרב קוק מבקש להיפגש מיד.

"מובן שעלינו לעמוד בעז"ה על נפש עמנו, ולדעת ולחקור שורש דבר"

כרך ב', אגרת תקעב: לוועד רחובות: הרב קוק תומך בשמירה העברית, אבל אין להפוך אותה לחילול שבת ויום טוב קבוע. רק בהתנפלות גויים יש היתר כדין.

"אבל לעשות למדה קבועה לחלל את שוי"ט בעיירותינו שבא"י בזמנים של שקט, חלילה לא תהא כזאת בישראל"

היחס לשכנים הערבים

כרך ב', אגרת שצח: לרב מאיר ברלין: הרב קוק מוחה על ציור ב'העברי' שמתאר איבה לערבים בסגנון מהפכני. מוטב לתאר את דרכי השלום שבין טובי היישוב לבין ערביי הארץ.

"כמה דאפשר יש לנו לתאר את המצבים הנאים של דרכי השלו' והאחוה, שאנו פוגשים בין טובי הישוב המעשיים באמת, ובין יושבי הארץ הערבים"

כרך ב', אגרת תג: לד"ר אברהם מויאל: הרב קוק תומך באספה לתעמולת הגנה נגד מעוררי השנאה לישראל אצל הממשלה ואצל ערביי הארץ.

"נגד טופלי השקר, המעירים הסתערות שנאה עלינו"

כרך ב', אגרת תרסז: למרכז ועד התאחדות המושבות ביהודה: תודה על החוברות 'השקפת העיתונות הערבית על הישוב', שיעזרו להישמר מאבני נגף.

"ושמגמתנו כתעודתנו הגדולה היא להביא שלו', אושר וברכה"

פרעות תר"פ ותרפ"א

כרך ד', אגרת אכה: הספד בלוויית הרוגי פרעות תר"פ בחול המועד פסח: אין מספידים במועד, אבל המאורע הנורא דורש בינה.

"אין אנו מספידים היום, אבל המאורע הנורא הזה דורש הוא בינה מיוחדת לעמוד עליו"

כרך ד', אגרת אכו: מברק לשר המושבות בלונדון: פוגרום בירושלים, יותר ממאתיים פצועים, בתי כנסת וספרי תורה נשרפו. הרב קוק מבקש ועדת חקירה ועונש.

"יותר ממאתים פצועים יהודים, הרבה דם נקיים נשפך"

כרך ד', אגרת אקו: לד"ר אידר מוועד הצירים: ההודעה שיש שקט במושבה לא הניחה את דעת הרב קוק. יש לשלוח צבא כפי שהמושבה ביקשה.

"רק בצבא אין אנו יוצאים ידי חובתנו להנפשות הנמצאות במצב של סכנה ופחד במושבה ההיא"

כרך ד', אגרת אקז: לבנו הרצי"ה, אחרי פרעות יפו: הלב הומה על החללים, אבל המעצורים רק מעוררים לפעול.

"לא נפל רוחנו בקרבנו, כי ידענו ברור כי סוף כל סוף צעדי התחיה והפדות הולכים הם ונכרים"

כרך ג', אגרת תתקסא: לחותנו, מרדכי מאהל, בשם ועד המחאה נגד הפרעות: הרב קוק אינו יכול להשתתף בגלל בריאותו, ושולח ברכה לוועד.

"התאזרו בגבורה בני גוי קדוש שומר אמונים"

מה מלמדות האגרות

לעמוד על הנפש. "מובן שעלינו לעמוד בעז"ה על נפש עמנו" (כרך ב', אגרת תקיז), ולדרוש מהשלטון הגנה, חקירה ועונש (כרך א', אגרת קסט; כרך ד', אגרת אכו).

בלי לעורר שנאה. הרב קוק מבקש לתאר את "דרכי השלו' והאחוה" עם ערביי הארץ, ולא לכתוב קריאות איבה (כרך ב', אגרת שצח).

שמירה ושבת. שמירה בשבת מותרת בעת סכנה, אבל לא כמנהג קבוע "בזמנים של שקט" (כרך ב', אגרת תקעב).

הרב שלמה אבינר על הנושא

"הטבח במסיבה ברעים - עונש על פריצות?" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: שאלה ותשובה: האם הטבח במסיבה ברעים היה עונש משמים על פריצות וחילול שבת? (מקור: מתוך ספרי הרב)

"אנו בעד שלום הרבה יותר מ"מחנה השלום"" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מדוע אנו רוצים שלום יותר מ"מחנה השלום": שלום מאהבת השלום, צודק ובר-קיימא - ומדוע החיפזון לשלום גורם למלחמה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

""אל תשנא ערבים"" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: גם כשנלחמים - אין לשנוא בני אדם; היחס לערבים מתוך מלחמת הגנה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"מוסר כלפי ערבים" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: שאלה ותשובה: המאבק שלנו לאומי, ואינו מתיר לפגוע בערבי פרטי - "אין לנו עסק עם אחמד ומוסטפה". (מקור: מתוך ספרי הרב)

האגרות שבנושא

20 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

כרך א', אגרת קסח דוד ילין · י"ב מרחשוון תרס"ט - יפו

שודדים פרצו בלילה לבית מר סלוצקין ביפו וירו בו. השלטון המקומי חוקר בקרירות. הרב קוק שולח העתק ממכתבו לוועד ה'תורכים הצעירים', ומבקש מילין לסייע בהשגת הגנה ושמירה.

כרך א', אגרת קסט ועד ה'תורכים הצעירים' ביפו · י"ב מרחשוון תרס"ט - יפו

הרב קוק משבח את מטרת הוועד, הפרחת הממלכה העות'מאנית לטובת כל עמיה. הרב קוק מתאר את ההתקפה המזוינת על בית סלוצקין, שבה נפצעו הזקן ובתו, ואת הפחד מלילות החורף. הרב קוק מבקש חקירה של החשודים והצבת שמירה קבועה בשכונת נווה שלום.

כרך ב', אגרת שצח הרב מאיר ברלין · י' כסלו תרע"ב - יפו

הרב קוק מוחה על הציור 'יהודה נוטר הפרדס' ב'העברי', שבו מתוארת איבה לערבים בסגנון מהפכני. קריאות 'על האויב' כלפי הערבים בעיתון עברי עלולות לגרום נזק עצום: ערבים קוראים עברית ומתרגמים לבירה, ויש גם 'שונאים פנימיים' (פריסקו וסיעתו). יש לתאר דווקא את יחסי השלום והאחווה בין טובי הישוב לבין טובי הערבים.

כרך ב', אגרת תג ד"ר אברהם מויאל · י"ז טבת תרע"ב - יפו

הרב קוק תומך באספה לתעמולה נגד מעוררי השנאה לישראל אצל הממשלה ואצל הערבים. הרב קוק מציע להקדים אספה מקומית ולשתף את מוסדות ירושלים וצפת. את היום הרב קוק מציע לקבוע לט"ז בשבט, יום של התעוררות לתחיית הישוב.

כרך ב', אגרת תיא הרב מאיר ברלין · י"ז שבט תרע"ב - יפו

הרב קוק שולח מאמר ל'העברי' ומבקש עותקים נפרדים. הרב קוק שולח גם את תשובתו לש"י הורוביץ: אי אפשר להשתתף עם מי ש'רגלו האחת מחוץ לתחום', אבל גם אי אפשר שלא לענות. לתיאור יחסי השלום עם הערבים הרב קוק ממליץ על א"ז רבינוביץ. הרב קוק מבקש להבליט את הצורה הישראלית בעיתון, ולא לשנות דבר בסגנון מאמריו.

כרך ב', אגרת תקיז הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל · ב' דראש חודש אדר שני תרע"ג - יפו

אדם נאמן הודיע לרב קוק שהערבים מתכננים להתנפל על היהודים, והנוצרים והשלטון המקומי תומכים בהם בסתר. הרב קוק מבקש להיפגש מיד כדי לברר: 'להשליך כל העסקים ולעסוק רק בזה גם במקום ספק רחוק מאוד'.

כרך ב', אגרת תקיח הוועד הכללי ביפו · ב' דראש חודש אדר שני תרע"ג - יפו

לאור הידיעה על פרעות מתוכננות, הרב קוק דורש לכנס את הוועד מיד, 'שלא לאחר אפילו שעה', כדי להתייעץ מה לעשות.

כרך ב', אגרת תקעב ועד רחובות · ט"ו מנחם אב תרע"ג

הרב קוק תומך בשמירה העברית ובשאלת הפועלים, אבל אין להפוך את השמירה לחילול שבת ויום טוב קבוע. רק במקרה של התנפלות גויים יש היתר כדין. בזמן שקט, חילול שבת קבוע - 'חלילה לא תהא כזאת בישראל'.

כרך ב', אגרת תרסז מרכז ועד התאחדות המושבות ביהודה · ראש חודש אדר תרע"ד - יפו

תודה על החוברות 'השקפת העיתונות הערבית על הישוב', שיעזרו 'להישמר מאבני נגף'. מגמתנו היא להביא שלום וברכה לעולם - 'ונברכו בך כל גויי הארץ'.

כרך ב', אגרת תרצח הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל · כ"ד תמוז תרע"ד – יפו

בעקבות 'השערורייה הנוראה' שעשה ערבי במקום השחיטה, הוסכם לעכב את השחיטה עד שהשוחטים יהיו בטוחים. הרב קוק מבקש שגם הספרדים יעכבו, ושיש להפריד את הגויים מהשחיטה לגמרי.

כרך ג', אגרת תתקסא מרדכי מאהל (חותן), בשם ועד המחאה נגד הפרעות · כ"ז סיון תרע"ט

הרב קוק אינו יכול להשתתף בגלל מצב בריאותו, אבל שולח ברכה לוועד על עוררו את 'עברת הקודש' של יהודי בריטניה נגד הרוצחים. 'ישמע קול שועת דמי אחינו הנקיים', ותפילה לנקמת דם עבדיו.

כרך ד', אגרת אכה הספד בלוויית הרוגי פרעות תר"פ · חול המועד פסח תר"פ – ירושלים

אין מספידים במועד, אבל המאורע הנורא – פראי אדם שהתנפלו על נקיים בעיר הקודש בזמן חירותנו – דורש בינה. הרב קוק ביקר את הרב מטלי, זקן מעל שמונים, שהוכה בדרכו לכותל. המאורע הוא כ'חותם' שעדיין פועל ואי אפשר לקראו. 'בדמייך חיי' נאמר על דם פסח – יהדות כללית – ועל דם מילה – יהדות פרטית; תחיית החול 'ככל הגויים' קיבלה עתה אות בשני הדמים.

כרך ד', אגרת אכו שר המושבות, לונדון (מברק) · (ניסן תר"פ) – ירושלים

בימים רביעי עד שישי באפריל היה פוגרום בירושלים: מעל מאתיים פצועים, חנויות ובתים נשדדו, בתי כנסת וספרי תורה נשרפו, קברים נהרסו ונשים עונו. הרב קוק מבקש ועדת חקירה, עונש מיידי לפורעים ומשמר לעתיד.

כרך ד', אגרת אמה ר' יעקב צבי סיזלמאן · י"ט תמוז תר"פ

הרב קוק שמח שגם זקני הדור חשים את אור הישועה במינוי 'השר הגדול' (הרברט סמואל). אבל אין לבטל את הצומות עד שייבנה המקדש, וגם כי דם ישראל נשפך עכשיו באופן נורא; נשתתף בצערם בצומות ובאותה עת נרומם את קרן הקודש בארץ.

כרך ד', אגרת אעב אל כל בית ישראל ובייחוד לאיכרים ולכורמים · י"ט מרחשון תרפ"א

'דגל ירושלים' הורם בשעת הצהרת בלפור: יש כוח כביר בתחייה החילונית של 'ציון', שמטרתה המדינה, אבל בלי אור הקודש לא תגיע לתעודתה, ומגמת הקודש אינה רק המדינה אלא 'כסא ה' אשר בירושלים'. עכשיו העולים הצעירים, שאין להם כלום מלבד אהבת הארץ וכוח שריריהם, צריכים עבודה: 'וחי אחיך עמך'. האיכרים חייבים לקבלם כפועלים קבועים, 'בלא אמתלאות'. עם העין הטובה לשכנינו הערבים, 'שלא להתעלם מבשרנו', בפרט מפליטי חרב.

כרך ד', אגרת אקה – · ראה כרך ד', אגרת אקח

אגרת כפולה – ראה כרך ד', אגרת אקח.

כרך ד', אגרת אקו ד"ר אידר (ועד הציירים) · ה' אייר תרפ"א

הודעתו שיש שקט במושבה ושהשמירה מספיקה לא הניחה את דעתו: 'יכול מאד להיות שהשקט... הוא שקט שלפני הסער'. אחרי הניסיונות המרים, יש לשלוח צבא כפי שהמושבה ביקשה, 'יפה רגע אחד קודם'.

כרך ד', אגרת אקז בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו אייר תרפ"א

כחודש לא קיבלו ממנו שום ידיעה, ואינם יודעים היכן הרצי"ה. על מה שעבר בארץ (פרעות יפו): 'לא נפל רוחנו בקרבנו', כי המעצורים רק מעוררים לפעול; הלב הומה על החללים, אבל 'בדמייך חיי' יתקיים 'בכפלי כפלים'. אף שההגירה נעצרה, לבן כתושב הארץ לא יהיה עיכוב. הרב קוק מבקש מברק.

כרך ד', אגרת אקח הרב נתן מאוכצקי · אייר תרפ"א - ירושלים

הכסף שנשלח לפליטים שבאו מהגולה לא יחולק בחיפזון, כי אז יבואו הנתמכים בוועדים הקיימים והתועלת תהיה קטנה. הרב קוק יחקור על יחידים ומשפחות שאינם נעזרים בתמיכות המפורסמות, כדי לתת להם בסיס למסחר או לעבודה; בינתיים הכסף בבנק. בתוספת: הפרעות היו נוראות, 'אבל... מעז יצא מתוק', וכעת שקט בירושלים וביהודה, והגליל עוד צריך רחמים.

כרך ד', אגרת אקט בנו, הרב צבי יהודה · ח' סיון תרפ"א

גלויה מוורשה הייתה 'כזריחת שמש' אחרי חודשים בלי ידיעה. 'הלב הציבורי מלא אומץ פנימי'. הגיע קונטרס הלכה מצבי יהודה רבינוביץ תאומים. בעניין השידוך: אם יכול לגמור אחת מארבע ההצעות (קאליש, וורשה עם הרב הוטנר, לונדון, ריגא) - שיגמור, והבחירה בידו; ואם לא - שלא יתעכב כלל בחוץ לארץ. 'היסוד על הכל בעדך הוא... לגמור ענין פרטי נכבד'.